

Remissvar från Miljömärkning Sverige

Ds 2021:31

En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling

Vi välkomnar förslaget att statens egna verksamheter "ska" istället för "bör" beakta miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Det ger en tydlig signal om vikten av en hållbar offentlig upphandling, inte bara till statens egna verksamheter utan också till övrig offentlig upphandling i kommuner och regioner. Det är angeläget att öka takten i arbetet med att bekämpa klimatkrisen och bidra till att nå målen i Agenda 2030. Samhällets medel ska användas till samhällets bästa och statens egna verksamheter ska vara ett föredöme för en hållbar offentlig konsumtion inför medborgarna.

Nordens officiella miljömärkning Svanen och EU:s officiella miljömärkning EU-Ecolabel är effektiva verktyg för att göra omedelbara framsteg inom hållbar offentlig upphandling. Kraven bakom miljömärkningen utvecklas successivt och efterlevnaden av kraven kontrolleras av en oberoende tredje part, vilket sparar in resurser för den upphandlande organisationen. Att använda Svanen och EU Ecolabel gör det också lättare att sätta upp policyer och mätbara mål hållbar offentlig upphandling. Svanen är en välkänd märkning, som 97 % av alla svenska medborgare känner igen och har högt förtroende för som ett bra val för miljön.

Staten bör i högre utsträckning än vad som sker idag utnyttja kraften i de märkningar som de själva står bakom. Därför rekommenderar vi **följande tillägg** till de kapitel som utgör bakgrund till lagförslaget:

Kapitel 3.4 Tekniska krav. "Ett sätt att säkerställa att en vara eller tjänst uppfyller vissa grundläggande miljökrav eller sociala krav kan vara att ställa krav i nivå med en viss standard eller märkning."

Vårt tillägg: *Det är också möjligt att direkt hänvisa till märkning. Med märkning menas till exempel de två officiella miljömärkningarna Svanen och EU Ecolabel. Dessa hör till de märkningar som uppfyller de rekvisit som LOU, (2016:1145) ställer.*

Kapitel 3.5.1 Tilldelningskriterier: "Många av de obligatoriska krav som anges i de tekniska specifikationerna kan även utformas som tilldelningskriterier."

Vårt tillägg: *Till exempel genom att använda miljömärkning av Typ 1, som Svanen och EU Ecolabel, så att poäng erhålls i anbudsbedömningen för att ha licens för miljömärket*

Kapitel 3.6 Villkor för fullgörande "Det är vidare möjligt för en upphandlande myndighet eller enhet att ställa särskilda miljömässiga, sociala, arbetsrättsliga och andra villkor för hur ett kontrakt ska fullgöras."

Vårt tillägg: *Till exempel genom att använda miljömärkning av Typ 1 som Svanen och EU Ecolabel. Det kommer samtidigt att innebära att fler leverantörer får möjlighet att delta i tävlingen då kravet träder i kraft först vid en viss tidpunkt efter kontraktets start. Så fler leverantörer kan lämna anbud vilket leder därmed ökad konkurrens. Den upphandlande myndigheten kan själva bestämma när villkoret ska vara uppfyllt, vid avtalets början eller vid en senare tidpunkt. Risken att behöva godta annan lämplig utredning minskar därmed betydligt för den upphandlande myndigheten.*

Kapitel 5.1 En skyldighet för upphandlande myndigheter och enheter att besluta om riktlinjer"
Upphandlingen kan på så sätt bättre lyftas fram som ett medel för att bidra till olika politiska

målsättningar. Förutom en långsiktig strategi för hur målen ska uppnås kan dessa behöva konkretiseras och kommuniceras på ett begripligt sätt inom organisationen så att det blir tydligt för enskilda medarbetare vilka överväganden och prioriteringar som behöver göras samt hur eventuella målkonflikter bör hanteras. Målsättningarna bör så långt det är möjligt vara tydliga och mätbara. En viktig aspekt är hur målen ska kunna följas upp och utvärderas på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt.”

Vårt tillägg: Miljömärkning kan med fördel användas för att sätta tydliga mål, då det är enkelt att mäta och följa upp andelen miljömärkt som upphandlats. Typ 1 miljömärkning som Svanen och EU Ecolabel har hög kännedom och förtroende bland svenska konsumenter och är därmed ett utmärkt verktyg för att kommunicera tydliga och mätbara mål för den upphandlande organisationens inköp.

Statens egna verksamheter ska gå i bräschen för en hållbar upphandling. Dessa verksamheter kommer dra stor nytta av att använda de egna, officiella miljömärkningarna Svanen och EU Ecolabel i betydligt högre grad än vad som sker idag.

Det har sedan införandet av EU-direktivet (2014/24/EU) i Lagen om offentlig upphandling, LOU (2016:1145) varit möjligt att direkt hänvisa till viss typ av miljömärkning, istället för att som tidigare lista alla bakomliggande krav. Miljömärkningen ska då uppfylla lagens rekvisit, vilket såväl Svanen som EU Ecolabel gör. Bägge märkningarna är av Typ 1 miljömärkning (ISO14024).

Den nationella upphandlingsstrategin (2016) betonade ytterligare vikten av en miljömässigt hållbar upphandling. Dessvärre var strategin mindre tydlig än förväntat. I jämförelse med Danmarks nationella upphandlingsstrategi, så anser vi att den svenska regeringen inte nog tydligt framhållit den officiella miljömärkningens fördelar vid inköp. Den danska regeringens upphandlingsstrategi ”Grønne indkøb for en grøn fremtid”(2020) slår bland annat fast att alla produkter för vilka det finns oberoende miljöcertifieringar ska upphandlas med certifiering, eller motsvarande kriterier, givet att det finns tillräcklig konkurrens och ingen betydande prisskillnad”. Målet ska uppnås 2030. Så vi anser att det är hög tid att även modernisera den svenska upphandlingsstrategin i samband med att Lagen om offentlig upphandling (LOU) nu förstärks.

Vi vill också peka på en av de studier som visar att statens offentliga medel används effektivt när miljömärkning används vid upphandling. Den danska Miljöstyrelsen har granskat och jämfört 15 gröna och konventionella produkter och tjänster. I 11 av fallen är de gröna produkterna fullt konkurrenskraftiga på priset. Och det är inte minst miljömärkningarna Svanen och EU-blomman som har varit drivkrafter i den utvecklingen.

Konkurrenssituationen för de gröna och miljömärkta produkterna har fortsatt att öka sedan 2018. Idag finns det många områden där bra priskonkurrens kan uppnås i anbud, även om det finns krav på Svanen och EU Ecolabel. I Danmark utgår upphandling från de områden där det finns en god konkurrenssituation för att undvika väsentligt ökade utgifter för upphandling i staten. Miljömärkning spara in betydande resurser när den upphandlande myndigheten ska ställa miljökrav. Upphandlare och inköpare har idag en tung arbetsbörda och miljömärkning kan underlätta deras arbete. Fördelarna med att använda miljömärkning av Typ 1 är följande:

För det första: miljökraven ställs i alla relevanta faser av en varus eller tjänsts livscykel. Fokus för kraven ligger på miljö, klimat och energi, biologisk mångfald och kemikalier. Genom en helhetssyn på varans eller tjänstens livscykel så undviks att miljöbördan flyttas från ett område till ett annat.

För det andra: Kraven utvärderas och skärps med jämna mellanrum utifrån vetenskapliga rön, utvecklingen på marknaden och lagstiftning, så att upphandlaren inte själv behöver vara miljöexpert.

För det tredje: Nordisk Miljömärkning kontrollerar löpande att produkter märkta med Svanen eller EU Ecolabel lever upp till de ställda kraven. Den upphandlande myndigheten kan därmed spara in tid på uppföljning av kraven, vilket ofta inte hinns med. Nordisk Miljömärkning kontrollerar att kraven uppfylls genom tester från oberoende laboratorier, intyg, dokumentation och ett kontrollbesök på plats oavsett om tillverkningen sker i Sverige eller i Asien. Efter godkända kontroller av tredje part får företaget en licens och kan marknadsföra Svanen på sin produkt. Licensen är tidsbegränsad. När licensperioden är slut måste företaget ansöka på nytt för att säkra att varan eller tjänsten tillhör de miljömässigt bästa på marknaden. . Motsvarande villkor gäller för EU Ecolabel, som kontrolleras av "Competent bodies", Miljömärkning Sverige AB är en av dem.

Vi hoppas att våra förslag beaktas i det fortsatta arbetet med lagförslaget och bistår gärna med mer information om så önskas.

Stockholm 22-01-25

Ragnar Unge

Vd på Miljömärkning Sverige

Källor:

Miljömärkning Sveriges vägledning:

[vagledning_offentlig_upphandling.pdf \(svanen.se\)](#)

Danmarks upphandlingsstrategi:

[Grønne indkøb for en grøn fremtid \(oes.dk\)](#)

Miljöstyrelsens rapport 2018:

[Undersøgelse af prisen for det offentliges grønne valg \(mst.dk\)](#)